

Sukupolvet eriarvoisuuden lähteenä

LOUIS CHAUVEL

Tämä artikkeli esittelee teorian taloudellisen hyvinvoinnin ja koulutustuottojen eroista sukupolvien välillä sekä aihepiiriä koskevaa empiiristä analyysia. Tekstissä keskitytään taloudellisen kasvun hidastumisen seurauksiin ja analyysiin siitä, millaisia seurauksia talouden trendien epäjatkuvuuksilla voi olla eri aikoina syntyneille ihmisille eri hyvinvointiregimeissä. Erityisenä tavoitteena on selvittää, miten muutokset talouden ja koulutuksen suhteessa voivat tuottaa eroja elämän edellytyksissä sosiaalisten sukupolvien kesken.¹

Aiemmassa tutkimuksessa (Chauvel 2006) olen osoittanut, miten eri tavoin Ranska ja Yhdysvallat vastasivat 1970-luvun talouden taantumaa. Tavoitteena oli tutkia sosiaalisen sukupolven käsitettä hyvinvoinnin jakautumisen analysoinnissa sekä verrata amerikkalaisen ja ranskalaisen hyvinvointiregimiin dynamiikkaa.

Ranskan tapausta leimasi voimakas sukupolvienvälinen epätasapaino: talouden siirtyessä ”30-vuotisesta loistokaudesta” (1945–1975) ”hidastuneen kasvun kauteen” (1975–)² muodostui Ranskassa sukupolvikuilu ennen vuotta 1955 syntyneiden (nopeutuneesta talouskasvusta hyötynneiden) ja sen jälkeen syntyneiden (hidastuneen talouskasvun, korkean nuorisotyöttömyyden ja niistä seuranneet sosiaaliset ongelmat kokeneiden) kesken. Voimme puhua aiempien sukupolvien ”sisäpiiriläisyydestä” ja uusien ”sivullisuudesta”. Poliitikassa ja julkisessa keskustelussa kiistetään usein tällaisen sukupolvikuilun olemassaolo, vaikka sukupolviin liittyvällä dynamiikalla voi olla pitkällä jaksolla tuntuvat seuraukset hyvinvointivaltion vakaudelle.

Tässä artikkelissa aion yleistää näitä tuloksia ja

Tekstin on suomennanut ja lyhentänyt Jorma Sipilä. Alkuperäinen englanninkielinen teksti on luettavissa osoitteessa www.stakes.fi/lyp.

soveltaa tarkastelukehikkoani Gosta Esping-Andersenin (1990) kolmeen regimiin (korporativinen, universalistinen ja liberaali) lisäten Maurizio Ferreran (1996) kritiikin motivoimana kolmikkoon neljännen välimerellisen, ”familistisen” regimiin. Argumenttini on, että hyvinvointiregimien erilaisten sisäisten logiikkojen vuoksi niiden vastaukset aikamme paineisiin (taloudellinen taantuma, globalisaatiosta aiheutuvat sosiaaliset vinoutumat, ammattitaidottoman sekä teollisuusammatteihin koulutetun työvoiman kokemat menetykset) voivat olla huomattavan erilaiset.

Esittelen tässä hyvinvointiregimeihin perustuvaa teoriaa, joka koskee eroja kohorttien välisissä suhteissa, kohorttien sisäisiä kerrostuneisuuden muutoksia sekä keskiasteen koulutuksen tuottoja. Tässä tekstissä jää kohorttien sisäinen eriarvoisuus vähemmälle kehittelylle, vaikka sitä koskevat tulokset ovat nekin kiinnostavia elämän kulkua ja hyvinvointiregimejä koskevan akateemisen debatin kannalta (ks. Mayer 2005, 34).

Sukupolvitutkimuksen määritelmät ja välineet

Sukupolven käsitteen käyttö on eurooppalaisessa yhteiskuntatieteessä vapaampaa kuin amerikkalais-

1. Haluan kiittää hyödyllisistä keskusteluista sekä saamistani kommentteista, avusta ja tuesta seuraavia henkilöitä: Riitta Jallinoja, Ian Rees Jones, JP Roos, Pekka Sulkunen, Aurélie Mary, Enzo Mingione, Katherine Newman, Paul Attwell ja Antonio Schizzerotto.

2. Ranska ja Yhdysvallat kokivat molemmat sodanjälkeisen vaurauden: USA ”The Golden Age of Capitalism” (Maddison 1982) ja Ranska ”Trente Glorieuses” (Fourastié 1979), joiden vastakohtana on seurannut taantumavaihe ja alentuneet odotukset (Krugman 1992), ks. erityisesti Louis Chauvel (1998).

nessa: amerikkalaisille sana sukupolvi viittaa perhesosiologiaan kun taas kohortti (tai syntymäkohortti) tarkoittaa ihmisiä, jotka ovat syntyneet samana vuonna (Ryder 1965). Amerikkalaisissa julkaisuissa sosiaalisen sukupolven käsite on harvinaisen (Karl Mannheimia koskevia keskusteluja lukuun ottamatta). Jos amerikkalaista traditiota edustavat taloustieteilijät (Easterlin 1961; Auerbach & al. 1994) kirjoittavat sukupolvista ja niitä koskevasta tilinpidosta, he puhuvat syntymäkohorteista, jotka siirtävät tuloja sukupolvien välillä sukulaisten kesken. Eurooppalainen traditio on toisenlainen: sosiaalinen sukupolvi ymmärretään joukoksi kohortteja, joita yhdistää tietynlainen kokemus sosiaalisesta muutoksesta ja/tai joille esimerkiksi etnisyyteen, sukupuoleen tai luokkaan liittyvät kollektiivisen identiteetin piirteet ovat yhteisiä (Mentré 1920; Mannheim 1928).

Vanhastaan on tunnettu neljä sukupolven määritelmää (Mentré 1920). Ensimmäinen on esitykseni kannalta vähämerkityksinen: sukuhistorialliset sukupolvet viittaavat perhesosiologiaan. Demografinen sukupolvi taas on sama asia kuin syntymäkohortti: ryhmä samana vuonna syntyneitä henkilöitä. Tämä on mitä neutraalein luokitteluperuste, koska siihen ei sisälly oletusta yhteisistä piirteistä. Sen sijaan historiallinen sukupolvi on joukko kohortteja, joita yhdistävät kulttuuri, intressit, tietoisuus sukupolven erityisyydestä ja sen historiallisesta roolista sekä toisinaan myös konflikti toisten sukupolvien kanssa. Historiallinen sukupolvi voi määrittää itsensä suurten historiallisten tapahtumien kautta: hyvä esimerkki tästä on ”sukupolvi 1968”, mikä käsitteenä viittaa suurten ikäluokkien ensimmäisiin kohortteihin (syntyneet 1945–1950). Toinen dramaattinen esimerkki on ”sukupolvi 1914” eli ensimmäisen maailmansodan nuorten aikuisten sukupolvi. Empiirisessä yhteiskuntatieteessä lähdetään demografisista sukupolvista, ja sen jälkeen määritetään historialliset sukupolvet käyttäen hyväksi sosiologista analyysia, tulkintaa kohorttien yhtenäisyydestä sekä ymmärrystä niiden objektiivisesta ja subjektiivisesta identiteetistä sekä tietoisuudesta.

Katsokaamme ensin sosialisointi kokonaisuutta ryhtymättä kuitenkaan systemaattiseen teoretisointiin. Nuorten sosiaalistumisessa on koulun päättymisen ja vakiintuneen aikuisuuden välillä erityinen ylimenovaihe, joka on ratkaiseva ajankohta henkilön tulevien valintojen muotoutumiselle. Lyhyellä aikavälillä, tavallisesti muu-

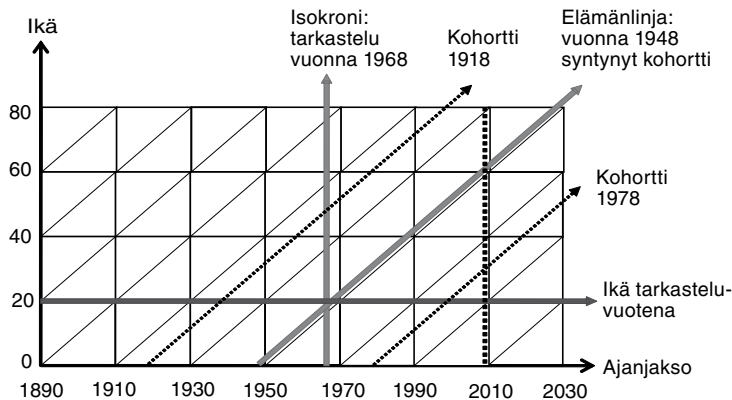
taman kuukauden aikana, muuttuvat perheen ja koulutuksen tarjoamat valmiudet konkreettisiksi asemiksi, joista käsin ihmiset rakentavat elämänsä kulkunsa. Tällä yksilöllisellä prosessilla on kollektiivisia seurauksia, mikäli useimmat uuden sukupolven yksittäisistä jäsenistä sosiaalistuvat oloissa, joita leimaa kulttuurinen tai historiallinen polarisaatio (Mannheim 1928).

Sellaiset kollektiiviset historialliset kokemukset, kuten toukokuu 1968 tai heinäkuu 1914, saattoivat avata kaksikymmenvuotiaille kestäviä mahdollisuuksia tai tuottaa heille pysyviä arpia, koska heidän suuri elämänmuutoksensa tapahtui dramaattisessa yhteiskunnallisessa tai historiallisessa tilanteessa. Lapset eivät voi kokea täysinmittaisesti näitä tapahtumia, ja vanhempiin ihmisiin taas ne saattavat vaikuttaa vähemmän, koska heillä on takanaan jo muita kokemuksia, joita on kertynyt muista historiallisista tilanteista (Ryder 1965). Sosialisointi ylimenovaihe ei kuitenkaan luo aina kestäviä sukupolvisia piirteitä – niiden synty edellyttää, että kollektiivinen muisti vahvistaa sosiaaliselle sukupolvelle yhä uudestaan identiteettiä, joka muuten vähitellen haihtuisi (Becker 2000).

Historiallisia sukupolvia koskevan analyysin pääongelma on kolmen sosiaalisen ajan eli iän, aikakauden ja kohortin yhdistäminen. Tavallisin ajan käsite on ajanjakso (period), joka tarkoittaa historiallisten aikakausien jatkumoa; toinen ajan käsite (age) viittaa ihmisen ikään ja ikääntymiseen; kolmas on sukupolvien aika (time of generations), joka koostuu siitä jatkuvasta prosessista, jossa uudemmat kohortit korvaavat vanhemmat.

Kun nämä kolme aikakäsitettä asetetaan kaksiulotteiselle tasolle (ks. kuvio 1), syntyy syvälinen epämääräisyys. Jokaisena aikakautena elää eri ikäryhmiä, mutta ne edustavat myös eri sukupolvia, jotka ovat sosiaalistuneet erilaisissa historiallisissa tilanteissa. Kun vertaamme eri ikäryhmiä tietynä ajankohtana, emme ennalta tiedä, johtuvatko niiden väliset erot iästä vai sukupolvesta: jos kuusikymmenvuotiaiden (1948 syntyneiden) ikäryhmä on Lexisin kuviossa tuloasteikon huipulla vuonna 2008, emme tiedä, johtuuko se iästä (60-vuotiaat ovat aina huipulla) vai kohortista (1948 syntyneet ovat tulleet työmarkkinoille parhaiden urakehitysmahdollisuuksien valitessa). Ikä-aikakausi-kohorttimalleja on kehitetty juuri paljastamaan sukupolvivaikutuksia, jotka voidaan havaita, kun tietyt piirteet tulevat näkyviin tiettyjen kohorttien elämänlinjalla (life line) (Mason & al. 1973).

Kuvio 1: Lexisin kuvio

Huom: Lexisin kuvio antaa synteettisen kuvan yhteiskunnallisten aikojen interaktiosta: kun asetamme ajan horisontaaliselle asteikolle ja iän vertikaaliselle, kohorttien aika näkyy diagonaalisissa ($a = p - c$). Vuonna $p = 2009$ 61-vuotiaat ovat syntyneet 1948 ja he olivat 20-vuotiaita 1968. Kunakin aikana nuoret ja vanhat ikäryhmät kuuluvat myös eri syntymäkohortteihin, joiden sosialisatio tapahtui erilaisissa oloissa: vuoden 2009 75-vuotiaat (syntyneet 1935) ovat hyvinvoivien sukupolvi, jonka saatavilla ovat olleet hyvät julkiset eläkkeet ja terveyspalvelut, kun taas sama ikäryhmä vuonna 1968 edusti vuonna 1894 syntyneen ”kadotettun sukupolven” jäänteitä (vuoden 1914 20-vuotiaat).

Mannheimin teoriaa varhaisen aikuisuuden sosialisatiosta on mahdollista käyttää silloin, kun uusi sukupolvi, joka on juuri kokenut sosialisatiota ylimenovaiheen, reagoi laajasti ja voimakkaasti uusiin trendeihin. Äkillisen sosiaalisen muutoksen aikakausina historian epäjatkuvuudet vaikuttavat voimakkaimmin uusiin kohortteihin, koska ne ovat ensimmäisenä kokemassa uusia tilanteita, joita aiemmat kohortit eivät voineet odottaa ja joihin ne eivät myöskään osallistuneet (Mead 1970). Tarkemmin sanottuna taloudellisen kiihtymisvaiheen aikana nuorempi aikuissukupolvi menestyy yleisesti vanhempia paremmin, koska he voivat siirtyä helposti parempiin asemiin. Taloudellisen taantumana aikana taas työmarkkinoille tulijat ovat yleensä haavoittuvammassa asemassa, koska sosiaalisessa rakenteessa on heille vähemmän tilaa. Myöskään sosiaalista pääomaa ei ole heille kertynyt eivätkä he ole saavuttaneet sosiaalisia oikeuksia, jotka pehmentäisivät heidän kohtaamaansa vajoamissokkia.

Voimme olettaa, että kohorttien hyvinvoinnin jakautumisessa esiintyy vaihteluja, joiden seurauksena muodostuu sekä uhrattuja että valittuja sukupolvia. Jos sosialisatiovaikutus on voimakas ja kestävä, jokainen sukupolvi säilyttää vaikean tai myönteisen aikuistumisensa seuraukset. Eriarvoisuus hyvinvoinnin jakautumisessa ennen sosiaalipoliittista uudelleenjakoa saattaa jopa vahvistua uudelleenjaossa, sillä vauraiden aikojen su-

kupolvet kartuttavat itselleen yleensä myös laajemmat sosiaaliset oikeudet kuin puutteen kokeneet sukupolvet.

Sukupolvien välinen katkos Ranskassa

Kohorttien välisestä eriarvoisuudesta puhuttaessa Ranska on empiirinen äärimmäistapaus, sillä ilmiö on niin näkyvä. Talouden taantuma syväsi liikkeelle dramaattisen ja moniulotteisen sukupolvimurtuman, joka sai alkunsa 1970-luvun lopulla (Chauvel 1998 & 2003). Kuva on julma, mutta se perustuu vahvaan empiiriseen näyttöön useiden tutkijoiden erilaisten mikroaineistojen antaessa yhdenmukaiset tulokset (Baudelot & Establet 2000; Koubi 2003; Peugny 2007). Tuon tässä esille kolme pääteemaa: ensinnäkin uusien työmarkkinoille tulijoiden taloudellisen marginalisaation ja sen välittömät seuraukset sosiaaliselle rakenteelle; toiseksi tämän deprivaatoin pitkäkestoiset seuraukset sosialisatiota ja elämän mahdollisuuksien kannalta; kolmanneksi kehittelyn lyhyesti tämän vaikutuksia elämäntyyliin ja poliittiseen osallistumiseen.

Nuorten taloudellisen aseman heikkeneminen

Sosiaalisen sukupolven dynamiikan keskeinen piirre on ero taloudellisten resurssien jakautumisessa kohorttien kesken. 1970-luvun ja tä-

män päivän välillä tapahtui suuri tulojaon muutos. Vuonna 1977 ero 30–35-vuotiaiden ja 50–55-vuotiaiden ansioissa oli 15 prosenttia, nyt se on noin 40 prosenttia. Kolmikymmenvuotisella loistokaudella nuoret tulonsaajat aloittivat yleensä työuransa samalla tulotasolla, jolle heidän vanhempansa päätyivät työuransa lopulla. Viimeisinä kahtenakymmenenä vuonna olemme havainneet nuorten palkkakehityksen pysähtyneen, kun taas iäkkäämpien palkat ovat kasvaneet 20 prosenttia tai enemmän. On syntynyt uusi ikäryhmien välinen ero, jonka seurauksia aikamme yhteiskuntatieteet eivät ole täysin ymmärtäneet. Mutta kyse ei ole ainoastaan ikäryhmien suhteellisista asemista: vanhemman sukupolven jäsenet (nyt noin 55-vuotiaina) olivat nuorena suhteellisen hyvässä asemassa ikääntyneempiin verrattuna, ja niin he ovat yhä, kun heitä nyt verrataan nuorempiin seuraajiinsa. Sukupolvien erot ovat seurausta kaksinkertaisista eduista ja kaksinkertaisista tappioista.

Miten tätä kasvavaa eroa voisi selittää? Itse asiassa se on seuraus muuttuvasta kollektiivisesta kompromissista, joka tapahtui 1970-luvun puolivälin ja 1980-luvun alun välisenä aikana. Ennen tätä siirtymäjaksoa nuori sukupolvi nähtiin myönteisenä tulevaisuuden tekijänä, johon oli investoitava, mutta sen päättyessä arvostettiin aikuisten suojelua ja ikääntyneiden aseman turvaamista jopa nuorten kustannuksella. Tärkein hyvinvoinnin jakautumista muuttanut tekijä oli työttömyys. Korkea työttömyysaste hyväksyttiin nuorten kohdalla, kunhan aikuiset työlliset lapsineen välttivät työttömyyden. Vuonna 1974 koulunsa päättäneiden työttömyysaste oli kaksi vuotta valmistumisen jälkeen neljä prosenttia, kun taas vuonna 1985 koulunsa hiljattain päättäneiden työttömyysaste oli 35 prosenttia, ja se pysyi samalla tasolla vuoteen 1996. Vuonna 2002 eli äskettäisen taloudellisen elpymisaallon päättyessä se oli 18 prosenttia. Koulusta valmistuneiden työttömyysaste reagoi voimakkaasti taloustilanteeseen, kun taas keski-ikäisten ja sitä vanhempien työttömyys pysyy vakaampana. Taantumalla on vakavat seuraukset nuorille aikuisille, kun taas elpyminen hyödyttää ensimmäiseksi uusia työmarkkinoille tulijoita.

Aikuisten suojeleminen työmarkkinoille tulojoiden kustannuksella on ilmeinen kollektiivinen kompromissi, jonka perverssi seuraus on uusien uhrattujen sukupolvien vaillinainen sosialisatio: vaikka he ovat nyt aikuisia, joilla on lapsia, työttömyysasteet pysyttelevät korkeammalla ja hei-

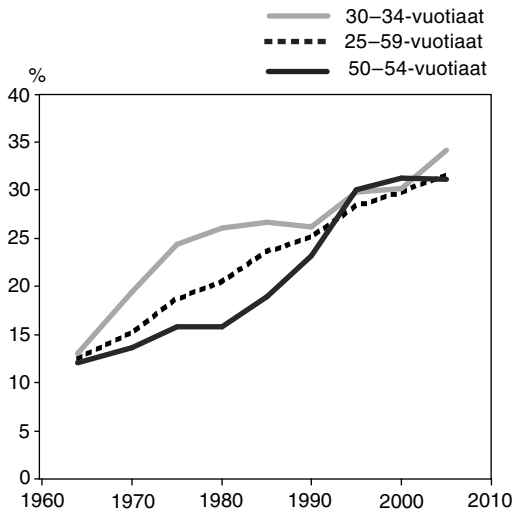
dän ansionsa epänormaalin matalina muihin ikäryhmiin verrattuna, eräänlaisen ”arpeutumisen” (scarring effect) vuoksi. 1980-luvun lopulla 40–44-vuotiaiden ikäryhmän työttömyysaste oli yhä vain noin neljä prosenttia mutta on nyt yli kahdeksan prosenttia, eikä näkyvissä ole mitään selvää ikään liittyvää myönnytystä lapsiaan elättävien aikuisten suojelemiseksi. Arpeutuminen koskee vielä selvemmin ansioita: laskukauden aikana uudet kohortit joutuvat hyväksymään matalammat palkat, kun taas vahvan talouden vaihe sallii nuorten työntekijöiden neuvotella itselleen paremmat ansiot. Työmarkkinoille liittymisen jälkeen ansioerot säilyvät, koska etumatkan tavoittamista ei ansiotuloissa esiinny (Chauvel 2003). Eräät sukupolvet pysyttelevät kymmenisen prosenttiyksikköä trendin ylä- tai alapuolella. Se suhteellinen etu tai haitta, joka heillä oli työmarkkinoille astuessaan ja 30 vuotta täytettyään, pysyy vakaana.

Ammatilliseen rakenteeseen ja kerrostuneisuuteen liittyvä dynamiikka täydentää kuvaa. Kerrostuneisuuden muuttumista koskeva standardihypoteesi esittää niin Ranskassa kuin Yhdysvalloissakin (Mendras 1988; Bell 1973), että koulutuksen pitkäjänteinen laajeneminen 1900-luvulla ja tietoyhteiskunnan synty ovat vilkastuttaneet keskiluokan ja ylemmän keskiluokan kasvua ja sen vuoksi nuorempi sukupolvi on voinut mekaanisesti hyötyä asiantuntijoiden, managerien ja professionaalien ryhmien laajenemisesta. Liitämme näihin ryhmiin usein keskijohdon ja alemman tason professionaalit sekä yksityisellä että julkisella sektorilla (esimerkiksi opettajat ja sairaanhoitajat). He ovat uutta teknistä keskiluokkaa, jonka yhteiskunnallista hegemoniaa ennakoitiin jo 1970-luvulla.³ Kutsuttakoon näitä ryhmiä tästä eteenpäin yhteisellä nimellä ”professionaalit” (suom. huom.).

Professionaalien lisääntyminen näyttää toimivan tästä näyttonä Ranskassa: 30–54-vuotiaiden ikäryhmässä näiden osuus oli 12 prosenttia ja nyt 31 prosenttia (kuvio 2). Kuitenkin kun tarkastelemme ikäryhmiä tarkemmin, dynamiikka mutkistuu: 30–34-vuotiaiden professionaalien osuus nousi 13 prosentista 24 prosenttiin jaksolla

3. *Ranskalainen ajattelu sosiaalisesta kerrostuneisuudesta korostaa ammattirakennetta ja liittyy klassiseen näkemykseen ranskalaisesta yhteiskunnasta, jonka useimmat tutkijat, media ja yhteiskunnalliset toimijat jakavat.*

Kuvio 2: Professionaalien osuuden kehitys kahdessa ikäryhmässä

Lähde: Enquêtes Emploi 1970–2005, INSEE, CMH-Quételet arkistot.

Huom.: Professionaaleihin kuului vuonna 1980 26 prosenttia nuoremasta ikäryhmästä ja 16 prosenttia vanhemmasta. Samat luvut vuonna 1995 olivat 29 prosenttia ja 30 prosenttia. Koko työvoiman osalta professionaalien kasvutrendi on lineaarinen, mutta ikäryhmien osalta ei. Tässä on esimerkki kohortteja koskevasta dynamiikasta.

1964–1975, sen sijaan jaksolla 1980–2000 se oli jokseenkin pysähdyksissä, nousten vain 26 prosentista 30 prosenttiin.

Kolmikymmenvuotisella loistokaudella Ranska koki julkisen sektorin ja korkean teknologian suuryhtiöiden dramaattisen kasvun, joka synnytti suuren kysynnän korkeasti koulutettuja työntekijöitä kohtaan. Suurten ikäluokkien ensimmäiset kohortit (esim. 1945 syntyneet) eivät todellakaan olleet menetetty sukupolvi, sillä he saivat nauttia pitkästä koulutuksesta ja dynaamisesta työmarkkinoista kohtaamatta sitä koulutustuottojen supistumista, mikä kosketti seuraavia kohortteja. Vuonna 2000 professionaalien osuus 30-vuotiaista oli jokseenkin sama kuin jo vuonna 1975. Tässä mielessä vuonna 1970 syntyneiden kohortti ei ole kokenut selvää edistystä. Siitä huolimatta professionaalien osuus kasvoi nyt viisikymmppisiksi muuttuneiden suurten ikäluokkien keskuudessa yhä 1990-luvullakin. Vaikka professionaalien osuus näyttää nousevan lineaarisesti vuosikymmenestä toiseen, kuva perustuu yksinomaan suurten ikäluokkien kokemaan etene- miseen urallaan.

Arpeutuminen

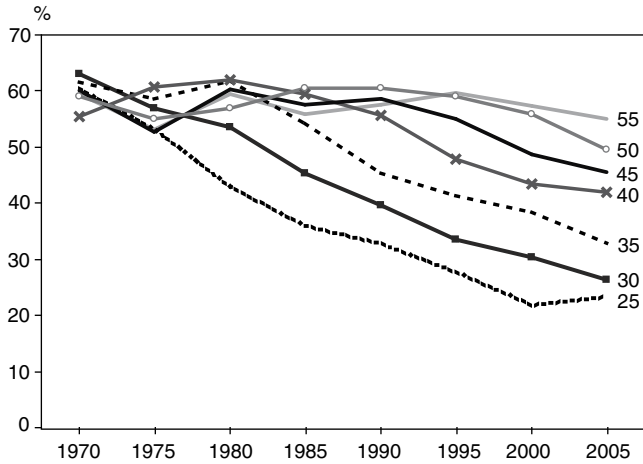
Kuvatulla kehityksellä ei olisi suurta sosiaalista merkitystä, mikäli nuoruuden vaikeuksilla ei olisi pysyviä seurauksia. Jos niukkuuden aikana työmarkkinoille tulleet ylittäisivät vaikeudet myöhemmin elämässään, ongelma jäisi marginaaliseksi. On siis keskeistä, millaisiksi nuoruuden vaikeuksien pitkäaikaiset seuraukset muodostuvat. Jos huono-osaiset sukupolvet eivät saavuta parempioisaisia, syntyy pitkäaikainen haitta, jota voidaan kutsua arveksi. Aikakausia ja kohortteja yhdistävä analyysi osoittaa, että kohortit, jotka ovat kokeneet vaikean/myönteisen työmarkkinoille tulo- vaiheen taantumana/nousukauden aikana, kärsivät/hyötyvät suhteellisesti sosiaalisen nousun viivästymästä/etenemisestä verrattuna keskivertotilanteeseen. Kohortin suhteellinen asema 30 vuoden iässä kristallisoituu nopeasti, eikä syntynyt välimatka näytä tasoittuvan myöhemmin.

Miten tällainen sukupolvien dynamiikan puute on selitettävissä? Ne, jotka hyötyvät suuresta ammattitaitoisesta työvoiman kysynnästä, kokevat nopeammin urakehityksen ja saavat suurempia vastuita sekä parempia palkkoja; myöhemmin nämä edut säilyvät ja vaikuttavat urakehitykseen loppuun saakka. Huono alkunestys taas toimii negatiivisena virikkeenä koko uran ajan (päämäärien aleneminen, arvostetun työkokemuksen puuttuminen) ja myös signaalina mahdollisille tuleville työnantajille.

Esitämme näin Ranskaa koskevana hypoteesina, että kohorteille erityiset sosialisaatiotilanteet vaikuttavat pitkäaikaisesti elämän mahdollisuuksiin ja vaikka vaikeudet katoavat, kohortit kärsivät yhä aiemmista menetyksistä. Kohortit, jotka tulivat työmarkkinoille vuoden 1975 jälkeen ja jotka ovat kokeneet matalasuhdanteen sekä massatyöttömyyden, ovat olleet uuden sukupolvidynamiikan varhaisia uhreja ja kantavat siitä vielä pitkään näkyviä arpia.

Toinen tärkeä näkökulma koskee koulutuksen laajenemisen seurauksia. Kun koulutustaso nousi 25 vuoden ajan vuonna 1950 syntyneestä kohortista alkaen, liittyi tähän myönteiseen kehitykseen tutkintojen arvon voimakas menetys. Suurten ikäluokkien ensimmäiset kohortit hyötyivät koulutuksen laajenemisesta aikana, jolloin koulutuksen tuotot pysyivät ennallaan: vaikka kandidaatteja oli vuoden 1948 kohortissa kaksi kertaa enemmän kuin vuoden 1935 kohortissa, heidän todennäköisyytensä päästä korkeampiin yhteiskunnallisiin tai taloudellisiin asemiin ei pie-

Kuvio 3: Koulutuksen inflaatio: professionaalien osuus ylioppilastutkinnon suorittaneista eri ikäryhmissä

Lähde: Enquêtes Emploi 1970–2005, INSEE, CMH-Quételet arkistot.

nentynyt. Myöhempien sukupolvien osaksi tuli taloudellisten ja yhteiskunnallisten tuottojen voimakas heikentyminen. Sen ensimmäinen seuraus on ryntäys koulutusohjelmiin, jotka ovat arvostetuimpia ja joihin on vaikein päästä (Grandes écoles). Näiden arvo pysyy mutta opiskelijakunta valikoituu yhä elitistisemmäksi.

Toinen seuraus on vähemmän eksklusiivisten ja pienemmällä varoilla toimivien yliopistojen arvostuksen selvä menetys. Vastaavasti parhaat oppikoulut tulevat selektiivisemmiksi, millä taas on vaikutuksensa kaupunkien segregoitumiseen. Ranskassa koulujärjestelmä on perinteisesti tasavallan keskeinen instituutio ja edistyksen idean ydin, joka on tukenut mitä voimakkaimmin ranskalaista sosiaalidemokratiaa ja meritokratiaa. Keskitason tutkintojen arvonmenetyks (kuvi 3) horjuttaa tätä myyttiä ja luo pessimismia suhteessa edistykseen. Voimme olettaa, että tällaisilla trendeillä on poliittisia seurauksia.

Kun nyt olemme lähestymässä pitkän, 25 vuotta sitten alkaneen taantumien loppua, voimme verrata kahta sosiaalista ja historiallista sukupolvea.⁴ Ensimmäistä kertaa rauhan aikana uuden sukupolven nuoret eivät ole paremmassa asemassa kuin heidän vanhempansa olivat samassa iässä. ”Sukupolvi 1968”, joka syntyi vuoden 1948 tie-

4. 20. vuosiasadalla keskimäärin 30 vuotta erotti vanhemmat ja heidän lapsensa.

noilla, koostuu kolmisenkymmentä vuotta aikaisemmin syntyneiden lapsista. Heidän vanhempansa olivat siis jo nuoria aikuisia toisen maailmansodan aikaan ja tekivät töitä vaikeissa oloissa, kun kolmikymmenvuotinen loisto-aika alkoi. Suurten ikäluokkien olosuhteet olivat verrattomasti paremmat kuin heidän vanhempiansa. Mutta seuraava historiallinen sukupolvi, syntynyt noin 1978 ja nyt noin 30-vuotias, kohtaa supistuneet kasvumahdollisuudet, ei ainoastaan taloudellisessa mielessä, vaan myös, koska nuorten saavutukset jäävät suhteellisen vaatimattomiksi verrattuna omiin vanhempiin, joilla on mennyt hyvin.⁵

Havaitsemme nyt entistä enemmän sosiaalista vajoamista, mikä liittyy siihen, että entistä useampi keskiluokan lapsi ei päädy vanhempiensa verrattavaan sosiaaliseen asemaan. Tämä yhteiskunnallinen vajoaminen etenee yhdessä koulutuksen merkityksen vähenemisen kanssa kohortista toiseen, tietyn tasoiseen koulutukseen liittyvien ammattien arvostuksen alentuessa. Ennen vuotta 1950 syntyneet kohortit eivät kokeneet tätä koulutuksen merkityksen alenemista. Ja taas il-

5. Nämä vanhemmat pystyvät auttamaan lapsiaan monin tavoin Claudine Attias-Donfutin (2000) kuvaaman perheen sisäisen solidaarisuuden intensivoituessa, mutta kollektiivisella tasolla tärkein solidaarisuus merkitsisi yhteiskunnallisten asemien uudelleenjakoa.

miö näyttää pysyvältä: nuorena syntyneet edut säilyvät.

Näin Ranska muodostaa ideaalityyppisen esimerkin korporatistisen regiimin ongelmallisesta dynamiikasta. Se ei kykene hyödyttämään nuoria aikuisia, se uhraa suurten väestöryhmien intressit, eikä regiimi kykene siirtämään itseään uusien sukupolvien haltuun. Voimme puhua sukupolvien välisen jatkuvuuden puutteesta, sillä tällaiset hyvinvointiregiimit tukevat aiempien sukupolvien oikeuksia eivätkä hyödytä seuraavia sukupolvia.

Onko Ranska poikkeus? Kohorttien kansainvälinen vertailu

Ranska on tietysti monessa suhteessa erityinen tapaus. Ranskaa dominoi sentralisoitunut ja homogeeninen poliittinen kulttuuri, joka ei tunnusta markkinoiden pelisääntöjä ja tuottaa vuodesta toiseen samoja virheellisiä diagnooseja ja päätöksiä koko valtakunnan alueella. Hallintatapa perustuu tempoilevaan politiikkaan, jossa toisinaan investoidaan liikaa ja toisinaan liian vähän luoden vastareaktioita toisensa jälkeen. Ranska saattaa olla poikkeusilmiö, joka tuottaa poikkeuksellista kohorttien välistä eriarvoisuutta. Vähemmän sentralistiset maat (esim. Yhdysvallat ja Italia) ehkä pehmentävät yhteiskunnallisia murtoimia; vastuullisemmat poliittiset hallintotavat ehkä onnistuvat välttämään tempoilua ja tunnustamaan poliittiset virheensä nopeammin lieventäen niiden seurauksia. Yhteiskunnat, joissa elämäntavalle on tyyppillistä suurempi epävakaus ja vähemmän konservatiiviset prosessit kuin Ranskassa, saattavat jakaa mahdollisuudet tasapuolisemmin kohorttien kesken.

Ranskan erityisyyttä voidaan testata vertaamalla elämänkaaren tulomuodostuksen dynamiikkaa eri maissa. Tarkastelemme tässä neljää maata: Ranskaa, Italiaa, Suomea ja Yhdysvaltoja. Jokaisella esping-andersenilaisella hyvinvointiregiimillä on näin edustajansa. Näitä neljää maata luonnehtii suurin piirtein samanlainen kehitystaso ja trenditkin ovat jokseenkin yhdensuuntaiset, vaikkakin Yhdysvaltain talouskehitys pysähtyi ensimmäisenä 1970-luvulla ja eteni sen sijaan hiukan nopeammin 1990-luvulla.

Näistä maista on saatavissa Luxembourg Income Study Projectin (LIS) mikroaineistoa. LIS-aineisto antaa mahdollisuuden kohorttien elintason vertailuun tarkastelemalla käytettävissä olevia

tuloja (tulot tulonsiirtojen jälkeen ruokakuntakoolta vakioituna) viisivuotisivällein 1985–2000.

Tärkeimmät tulokset (kuvio 4):

– kaikissa maissa tulot alenevat 50 ikävuoden jälkeen,

– Ranskassa ja Italiassa on havaittavissa ikään-tyneiden työntekijöiden tulojen suuri nousu vuodesta 1985 vuoteen 2000, Suomessa nousu on pieni eikä sitä havaita Yhdysvalloissa,

– Ranskaa ja Italiaa luonnehtii 35-vuotiaiden tulojen suuri suhteellinen supistus,

– Ranskassa suurimpia tuloja eivät enää saa 40-vuotiaat vaan 50-vuotiaat.

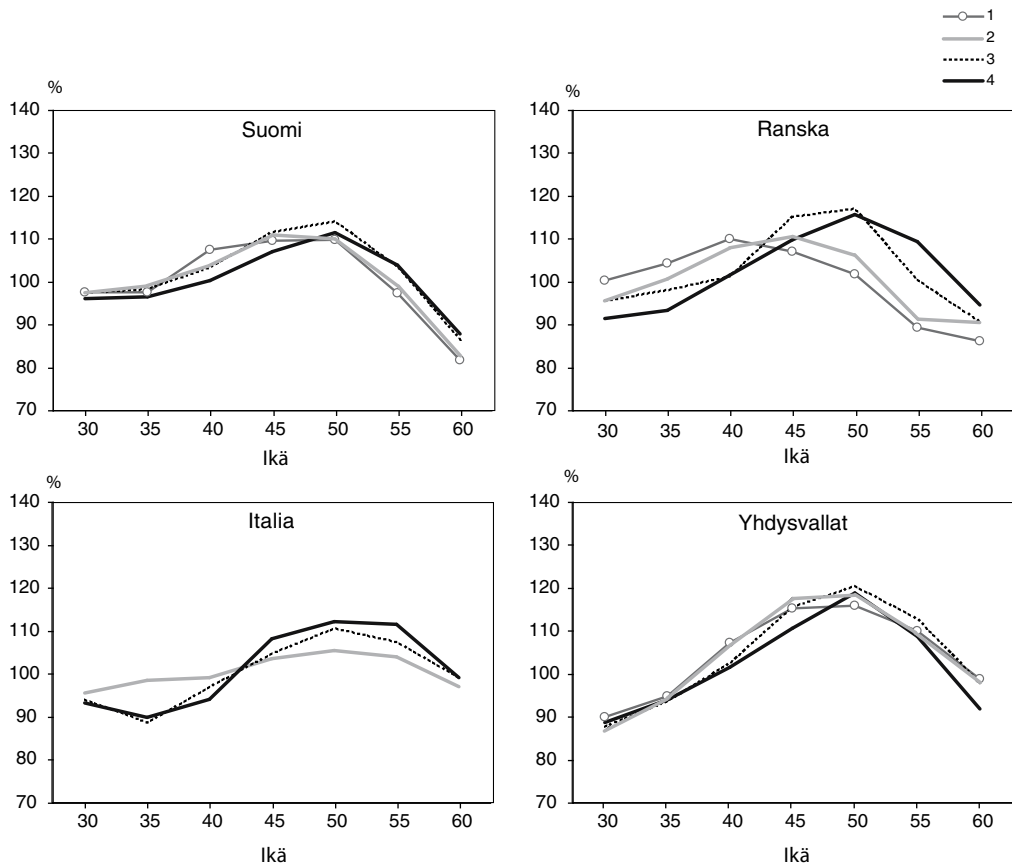
Ranskassa ja Italiassa on havaittavissa elintason huomattava uudelleenjakoa, joka on hyödyttänyt vanhempia nuorempien aikuisten kustannuksella. Suomessa ja Yhdysvalloissa ei tällaista suurimuotoista uudelleenjakoa ole tapahtunut. Kun sekä skandinaavinen että liberaali hyvinvointiregiimi näyttävät näin pystyneen lievittämään kohorttien välistä eriarvoisuutta, korporatistinen ja familistinen regiimi sen sijaan ovat luoneet näkyvää epätasapainoa ikäryhmien välille.

Ranskassa tuloero 55-vuotiaiden ja 35-vuotiaiden välillä oli –15 prosenttia vuonna 1985, mutta +16 prosenttia vuonna 2000, siirtymä siis 31 prosenttiyksikköä, Italiassa vastaavat luvut olivat –8 prosenttia ja +22 prosenttia, eli muutos oli samaa tasoa. Suomessa ja Yhdysvalloissa erot näiden ajankohtien välillä jäivät paljon pienemmiksi.

Kohorttien dynamiikalla on vaikutusta myös elintason jakautumiseen kohorttien sisällä, siis eniten ja vähiten ansaitsevien välillä. Kun olemme mitanneet kohorttien sisäistä tulonjakoa vertaamalla suurituloisimman ja pienituloisimman desiilin tuloja, on syntynyt seuraavanlaisia havaintoja: Tulonjaon eriarvoisuuden spektri on hyvin tunnettu: Yhdysvaltain tulonjako on epätasaisin ja Suomen tasaisin. Suomessa desiilien ero vuosina 1985 ja 2000 on pysynyt ennallaan, kun taas Yhdysvalloissa epätasaistumista on tapahtunut lähinnä 60 vuotta täyttäneiden keskuudessa. Ranskassa vanhempien ikäryhmän tulonjako on tasoittunut, mutta nuorempien ei. Myös Italiassa nuorempien kohorttien tulot jakautuvat entistä epätasaisemmin.

Ranskassa ja Italiassa on nuorempien kohorttien elintaso horjunut, nuoret kokevat epäsuotuisamman yhteiskunnallisen dynamiikan kuin vanhempansa. Se merkitsee katkosta hyvinvointiregiimissä. Sen sijaan suomalaisessa ja amerikkalaisessa dynamiikassa ei näy katkosta. Suomen vah-

Kuvio 4: Käytettävissä olevien tulojen kehitys kulutusyksikköä kohti

Lähde: LIS-projektin mikroaineisto, kirjoittajan laskelmat. Ajankohdat 1, 2, 3 ja 4 viittaavat LIS-aineistoon noin vuosilta 1985, 1990, 1995 ja 2000. Kuviossa ikä 30 viittaa 30–34-vuotiaiden ikäryhmään. 100 prosenttia tarkoittaa keskimääräisiä käytettävissä olevia tuloja koko maassa.

va sosiaalipolitiikka pysyy kollektiivisena hyödykkeenä, joka koskee kaikkia ikäryhmiä. Yhdysvaltain eriarvoinen järjestelmä taas pysyi jokseenkin ennallaan 1985–2000.

Hyvinvointiregiimi ja koulutuksen tuotto

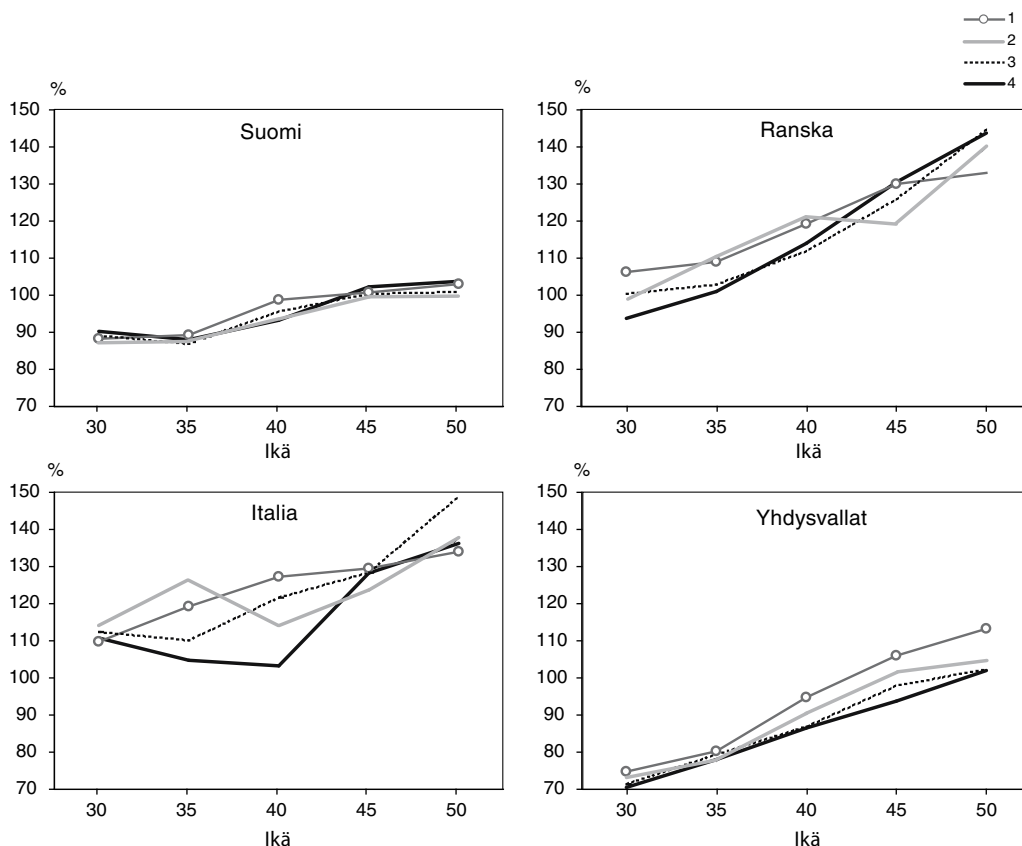
Tutkintojen inflatoituminen tarkoittaa tässä tutkintojen nimellisen arvon alenemista, mikä ilmenee uusien kohorttien mahdollisuutena hankkia tuloja vanhempiin kohortteihin verrattuna. Se ei tarkoita, että nuoremmat ovat vanhempia huonommassa asemassa, sillä se olisi elämäkaari-efekti. Kyse ei myöskään ole yhteisestä vajoamisesta, joka koskisi kaikkia ikäryhmiä, sillä silloin tilanteen heikkeneminen ei koskisi erityises-

ti nuorempia. Etsimme eroja ikäryhmien välisissä trendeissä. Keskitymme toisen asteen koulutukseen, koska sen tiedetään reagoivan koulutuksen laajuuden muutoksiin, erityisesti Ranskassa (Dury-Bellat 2006). Arvioimme tutkintojen lisääntymisen merkitystä lähinnä alemman keskiluokan kannalta vertaamalla ylioppilastutkinnon suorittaneiden asemaa suhteessa koko väestöön tarkasteluajankohtana. Tutkintoinflaation idea liittyy hypoteesiin, jonka mukaan keskitasaisen koulutuksen saaneen väestön asema heikkenee siirryttäessä vanhemmista nuorempiin kohortteihin. Olemme erityisen kiinnostuneita muutoksista, jotka eivät ole lineaarisia. Vertaamme taas neljää maata (kuvio 5).

Päätulokset ovat seuraavat:

– Jaksolla 1985–2000 havaitsemme kaikissa maissa ja ikäryhmissä, että toisen asteen koulu-

Kuvio 5: Toisen asteen koulutuksen tuotto

Lähde: LIS-projektin mikroaineisto, kirjoittajan laskelmat. Ajankohdat 1, 2, 3 ja 4 viittaavat LIS-aineistoon noin vuosilta 1985, 1990, 1995 ja 2000. Kuviossa ikä 30 tarkoittaa 30–34-vuotiaiden ikäryhmää.

tuksen tuotot ovat matalampia nuorempien kuin iäkkäämpien kohdalla. Tämä viittaa matemaattiseen suhteeseen: mitä suurempi on koulutettujen määrä, sitä heikompi on heidän suhteellinen asemansa.

– Tärkeimmät ilmiöt liittyvät kuitenkin epälineaariseen kehitykseen. Taas Ranskan tapaus seuraa aiempia havaintoja: vanhemmissa ikäryhmissä koulutuksen arvo pysyy, kun taas nuoremmissa se laskee.

– Yhdysvalloissa tilanne on toisenlainen: 40-vuotiaat ja vanhemmat ikäryhmät ovat kokeneet koulutuksen tuoton heikkenemistä, kun taas nuoremmat eivät. Nämä vanhemmat kohortit kohtasivat työmarkkinoille tullessaan hankalamman tilanteen kuin ranskalaiset (Vietnamin sota, 1960-luvun lopulla alkanut taantuma). He olivat keski-ikäisiä 1980-luvun suurten reformien aikaan ja joutuivat amerikkalaisen teollisuuden uudel-

leenjärjestelyn ja supistamisen kohteiksi (Newman 1999).

– Suomessa muutokset ovat pieniä, joskin 40-vuotiaiden kohdalla koulutuksen tuotto on hiukan heikentynyt vuoden 2000 aineistossa.

– Italiassa keski-ikäinen väestö kokee romahduksen, joka vastaa kuvion 4 havaintoja. Pysyessään kotona nuoret alemman keskiluokan italialaiset eivät koe menetyksiä, mutta astuessaan aikuisuuteen itsenäisinä työntekijöinä ja vanhempina, heidän tilanteensa on poikkeuksellinen. Italiassa polarisaatio ei tapahdu nuorten ja vanhojen työntekijöiden välillä, vaan viimeisten vauraiden kohorttien (lähes eläkeikäisten) ja seuraavien kohorttien välillä.

Huomattavat epälineaariset muutokset (Ranskassa ja Italiassa) saavat ajattelemaan, että jotkut kohortit onnistuvat välttämään tutkintoinflaation mutta toiset eivät. Tällaiset muutokset

kertovat siitä, että joidenkin hyvinvointiregiimin väestö ajautuu vaikeuksiin tempoilevan politiikan vuoksi. Vastakohtaisuus peräkkäisten kohorttien välillä muodostaa ilmeisiä sukupolvien välisiä murtumia, vaikka ne eivät muunnukaan sukupolvien väliseksi konfliktiksi millään mekaanisella tavalla. Ja päinvastoin, toisenlaisten regiimien logiikka on omiaan lieventämään sokkeja, pehmentämään kohorttien välisiä murtumia ja tasoittamaan vastakohtaisuutta lähekkäisten ikäryhmien välillä. On selvää, että sosiaalidemokraattisen regiimin myönteinen puoli on sen kyky pitää taloudellinen eriarvoisuus hyväksyttävissä rajoissa (viimeaikaisesta eriarvoisuuden kasvusta huolimatta), vaikka muitakin haasteita on (ongelmat, jotka liittyvät heikkenevään yhteiskunnalliseen homogeenisuuteen, vastuullisuuteen ja työnsenttiiveihin tasa-arvoisessa maassa). Liberaalissa regiimissä on enemmän perinteiseen eriarvoisuuteen liittyviä konflikteja ja sosiaalisia vaikeuksia, mutta pienempi riski kokea kohorttien välisiä murtumia kuin Manner-Euroopassa. Yhdysvalloissa X-sukupolvi näyttää olevan vähemmän spesifi ja perustuvan enemmän sukupolvien kohtaamiin konkreetteihin tilanteisiin kuin Manner-Euroopassa.

Hyvinvointiregiimien murrokset ja sosiaalisten sukupolvien tasapaino

Regiimien vastaukset 1970-luvun jälkeen esiintyneisiin taloudellisiin taantumiin eroavat toisistaan huomattavasti. Suomen hyvinvointimalli pyrki haasteen kohdatessaan universalistiseen tapaan vakiinnuttamaan ja suojaamaan kaikkia ikäryhmiä samaan tapaan. Nuoret aikuiset eivät joutuneet säästötoimien erityiseksi kohteeksi. Eriarvoisuuden kirjon toisessa ääripäässä Yhdysvallat ei poikennut kilpailuun perustuvan markkinatalouden periaatteista, vaan sekä nuoret että vanhat ovat kohdanneet samanlaiset tilanteet elämänsä aikana. Näissä maissa ei koulutuksen suhde taloudelliseen asemaan ole niin epävakaa kuin Manner-Euroopassa.

Toisin on Ranskassa ja Italiassa, joissa vastaukset uusiin haasteisiin ovat luoneet paradoksaalisen tilanteen, jossa sosiaalidemokratia näyttää parantavan vanhempien kohorttien asemaa, kun taas nuorten asema on yhä 40-vuotiaanakin epävakaa. Koulutuksen aleneva arvo verrattuna aiempiin kohortteihin näkyy myös pessimistisenä

suhtautumisena tulevaisuuteen sekä kulttuurisen ja poliittisen osallistumisen ailahteluna. Koulutuksen merkityksen muutos voikin osin selittää ranskalaista pessimismää ja nuorten aikuisten tunnetta joutumisesta kaksinkertaisen sarron uhriksi: vääränlainen liberalismi on luonut vapautta vain varakkaille ja vääränlainen sosialismi on unohtanut nuoret.

Hyvinvointiregiimin kestävyys on mitä keskeisin kysymys. Jotta sosiaalinen järjestelmä olisi kestävä, sen pitää pystyä reprodusoimaan itsensä sukupolvesta toiseen ja sen ohessa tuottaa uudistumiskykyä. Ranskassa ja Italiassa varttuneet työntekijät hyötyvät laajasta hyvinvointivaltiossa, mutta heidän hankkimansa sosiaaliset oikeudet ovat seurausta suhteellisen menestyksellisistä työurista. Väitän, että kun uudet sukupolvet tulevat samaan ikään, ne eivät tule hyötymään samoista oikeuksista, ja että suuri osa nykyisestä hyvinvointivaltiossa murenee kohorttien vaihtuessa. Hyvinvointiregiimin jatkuvuus ei ole varmaa.

Ranskassa pääongelmana ei ole sukupolvien välinen eriarvoisuus, vaan se että uudet sukupolvet tukevat voimakkaasti hyvinvointijärjestelmää, joka saattaa romahtaa, ennen kuin ne hyötävät siitä. Ongelmana ei ole pysähtyneisyys, vaan puutteellinen varautuminen tulevaisuuteen, ja se on tapahtunut haavoittuvaisimman väestönosan eli nuorten ja vasta sosiaalistuneiden sukupolvien kustannuksella. Hyvinvointiregiimi näyttää suurelta, vahvalta ja kestävältä, mutta sen rappio on lähes varma.

Yhdysvaltojen tapaus on mutkikkaampi. Nuorten sukupolvien keskuudessa ylempät sosiaaliryhmät nauttivat poikkeuksellisen hyvistä asemista, kun taas keskiluokka näkee menestyksensä pysähtyneen ja köyhät ovat suhteellisen, jos eivät absoluuttisen, kurjistumisen kohteena. Tällä hetkellä regiimi on vakaa ja näyttää kestävältä. Toisessa ääripäässä eli Suomessa korkeatasoinen sosiaaliturva, tasa-arvoisuus ja solidaarisuus saattavat säilyä yli sukupolvien, sillä uudet kohortit hyötävät samoista olosuhteista ja oikeuksista kuin heidän vanhempansa.

Avainkysymys on: tukevatko Ranskan tai Italian nuoret järjestelmää, joissa heidän elinolosuhteensa heikkenevät suhteessa vanhempiin sukupolviin vailla parempia näkymiä. Tätä nykyä sukupolvien välinen eriarvoisuus on hyväksyttyä, koska siitä ei yleisesti tiedetä, sen yhteiskunnallinen näkyvyys on heikko ja sen poliittinen tunnustaminen olematonta.

Esimerkit korporatistisesta ja familistisesta umpikujasta osoittavat, että jos haluamme solidaarisuutta, ei ole muuta tietä kuin universalistinen malli, joka tukee yhtäläillä nuoria, keski-ikäisiä ja vanhoja pitkäjänteisessä sosialisatiossa. Yhdysvaltoihin verrattuna nuori sukupolvi kohtaa Ranskassa todellisia vaikeuksia, samalla kun varttuneet työntekijät hyötyvät hyvästä taloudellisesta suhdanteesta ja omaa ikäryhmäänsä koskevasta tasa-arvoistumisesta; Ranskassa varttuneet palkansaajat ovatkin houkutteleva kohderyhmä markkinoinnille, kun taas nuorista puhutaan usein sosiaalisten ongelmien yhteydessä. Italian tilanne on samantapainen, mutta nuorten aikuissukupolvien demografinen äkkisupistuminen ja kasvanut familistinen riippuvuus vähentävät sosiaalisen ongelman välitöntä näkyvyyttä; ongelma tulee kuitenkin väistämättä näkyviin, kun kysytään, kuka pitää huolta vanhuksista. Suomi taas näyttää olevan kollektiivista edistystä tuottavan universalistisen, solidaristisen regiimin vakaa malli. Sosiaaliset ongelmat, jotka ilmenevät muuallakin (syvenevä kuilu rikkaiden ja köyhien välillä, sosiaalisten ongelmien kasaantuminen nuorten keskuuteen, nuoren koulutetun keskiluokan epävaka asema) näyttävät kohtuullistuvan ja lieventyvän. Yleinen ilmapiiri suosii sosiaalista yhtenäisyyttä ja palkansaajien keskiluokan kehittymistä tietoyhteiskunnassa. Vaikka suorittamalla ni hyvinvointiregiimejä koskeneella tarkastelulla on rajoituksensa, voidaan analyysini perusteella universalistista hyvinvointiregiimiä kuitenkin pitää kestäväenä ja kehityskykyisenä.

Todelliset ongelmat ovat muualla. Ranskan ja

TIIVISTELMÄ

Sukupolvi on keskeinen yhteiskunnallisen eriarvoisuuden lähde. Ratkaisevaa ei suoranaisesti ole, milloin joku sattuu syntymään, vaan millaisessa yhteiskunnallisessa tilanteessa joku astuu työmarkkinoille. Nuorten sosiaalistumisessa on koulutuksen päättymisen ja vakiintuneen aikuisuuden välillä erityinen ylimenovaihe, joka vaikuttaa ratkaisevasti henkilön tulevaisuuteen. Jos ylimenovaiheen yhteiskunnallinen tilanne on suotuista, hänen saamansa koulutuksen tuotto muodostuu hyväksi, kun taas taantumavaiheessa työmarkkinoille tulevat ovat haavoittuvassa asemassa. Menetykset eivät jää väliaikaisiksi, vaan ne aiheuttavat arpia, jotka vaikuttavat sekä työntekijöiden että työnantajien myöhempiin valintoihin. Näin sosiaalisten sukupolvien kohtalot muotoutuvat pysyvästi erilaisiksi.

Ranskaa koskeva aineisto kertoo siitä, miten suurten ikäluokkien tulot ovat olleet kaikissa ikävaiheissa suh-

Italian tapaukset ovat ongelmalliset, koska niissä on selviä merkkejä epäonnistumisesta uusien sukupolvien sosialisatiassa. Jos Saksa avaa optimistisempia näkymiä (mikäli unohdamme väestönkehityksen) niin Espanjan tapaus voisi myös olla hyvin kiinnostava, ongelmana ”*mileuristas*” (nuoret yliopistotutkinnon suorittaneet, jotka ansaitsevat alle 1000 euroa kuukaudessa, siis vähemmän kuin heidän heikommin koulutetut vanhempansa) eli ilmiö, jolla on suuri merkitys tulevalle yhteiskunnalliselle kehitykselle. Monessa muussakin maassa samanlaiset analyysit saataisivat olla hyödyksi. Argentiinassa valtion yliopistot ovat valmistaneet viimeisten 20 vuoden ajan enemmän nuoria kuin talous on kyennyt hyödyntämään. Japanissa vuoden 1990 jälkeistä taantumaa on seurannut nuorten aikuisten sosialisatiion epäonnistuminen ja uusien sosiaalisten ongelmien nousu (mm. *Hikikomori*, ikinuoret, jotka valitsevat videopelit todellisen elämän sijaan; *Furita*, nuoret, jotka eivät opiskele eivätkä tee työtä, vaan elävät vanhempiansa kustannuksella; *Parasaito shinguru*, parasiittisinkut, jotka elävät vuosia tai vuosikymmeniä vanhempiansa kotona). Näitä ylikehitykseen liittyviä ongelmia voidaan havaita myös Taiwanissa ja jopa urbaanissa Kiinassa, jossa osa hyvistä yliopistoista valmistuneista nuorista jää mieluummin Shanghaiin tai Pekingin prekariaatiksi kuin lähtee hyvin asemiin Kiinan muihin miljoonakaupunkeihin. Tämä problematiikka tulee olemaan yksi turhauttavimmista kysymyksistä sekä vanhoissa että kehittyvissä yhteiskunnissa 21. vuosisadalla.

teellisesti paremmat kuin heitä edeltävien ja seuraavien sukupolvien. Nuorten palkkakehitys ja heidän ammatillisen asemansa paraneminen ovat pysähtyneet, kun taas suurten ikäluokkien palkkataso ja ammatillinen asema ovat kehittyneet aiempiin sukupolviin verrattuna suotuisasti. Koulutuksen laajeneminen avasi suurille ikäluokille tien sosiaaliseen nousuun, mutta myöhemmät sukupolvet ovat kokeneet koulutuksen tuottojen voimakkaan heikentymisen.

Kansainvälinen vertailu neljän eri regiimiä edustavan maan kesken antaa moniulotteisemman kuvan. Familistista Italiaa koskevat tulokset muistuttavat korporatistista Ranskaa, mutta Italiassa kohorttien välinen murtuma on osin vielä jyrkempi, samalla kun eriarvoisuus kasvaa nuoremman sukupolven keskuudessa. Manner-Euroopan varttuneet työntekijät ovat hyötyneet laajasta hyvinvointivalttiosta, mutta heidän hankkimansa sosiaaliset oikeudet ovat kytkeytyneet suhteel-

lisen menestyksellisiin työuriin. Chauvel arvelee, että kun uudet sukupolvet tulevat samaan ikään, suuri osa nykyisestä hyvinvointivaltiosta murenee.

Liberaalia regiimiä edustava Yhdysvallat taas antaa sekä nuorten että vanhojen kohdata samat markkinatalouden ongelmat elämänsäkaarellaan, mutta riski kohorttien välisestä murtoista on Ranskaa ja Italiaa pienempi. Suomessa taas korkeatasoinen sosiaaliturva, tasa-arvoisuus ja solidaarisuus saattavat säilyä yli sukupolvien, sillä uudet kohortit hyötyvät samoista olosuhteista ja oikeuksista kuin heidän vanhempansa. "... jos

haluamme solidaarisuutta, ei ole muuta tietä kuin universalistinen malli, joka tukee yhtäläillä nuoria, keski-ikäisiä ja vanhoja pitkäjänteisessä sosialisatiossa."

Avainkysymys on: tukevatko Ranskan tai Italian nuoret järjestelmää, joissa heidän elinolonsa heikkenevät suhteessa vanhempiin sukupolviin eikä toivoa paremmasta tulevaisuudesta ole. Tätä nykyä sukupolvien välinen eriarvoisuus on hyväksyttyä, koska siitä ei yleisesti tiedetä, sen yhteiskunnallinen näkyvyys on heikko ja sen poliittinen tunnistaminen olematonta.

KIRJALLISUUS

- ATTIAS-DONFUT, CLAUDINE: Rapports de générations: transferts intrafamiliaux et dynamique macrosociale. *Revue française de sociologie* 41 (2000): 4, 643–684
- AUERBACH, ALAN J. & GOKHALE, JAGADEESH & KOTLIKOFF, LAURENCE J.: Generational Accounting: A Meaningful Way to Evaluate Fiscal Policy (in *Symposia: Generational Accounting*). *The Journal of Economic Perspectives* 8 (1994): 1: 73–94
- BAUDELLOT, CHRISTIAN & ESTABLET, ROGER: *Avoir trente ans, en 1968 et 1998*. Paris: Éd. du Seuil, 2000
- BECKER, HENK A.: *Discontinuous Change and Generational Contracts*. Teoksessa: Arber, S. & Attias-Donfut, C. (toim.): *The Myth of Generational Conflict. The Family and State in Ageing Societies*, London / New York: Routledge, 2000
- BELL, DANIEL: *Coming of Post-Industrial Society: A Venture in Social Forecasting*. New York: Basic Books, 1973
- CHAUVEL, LOUIS: *Le destin des générations: structure sociale et cohortes en France au xxe siècle*, Paris: Presses Universitaires de France, 1998
- CHAUVEL, LOUIS: *Génération sociale et socialisation transitionnelle: Fluctuations cohortales et stratification sociale en France et aux Etats-Unis au xxe siècle. Mémoire d'Habilitation à Diriger des recherches*. Paris: Sciences-Po, 2003
- CHAUVEL, LOUIS: *Social Generations, Life Chances and Welfare Regime Sustainability*. Teoksessa: Culpepper, Pepper D. & Hall, Peter A. & Palier, Bruno (toim.): *Changing France: the politics that markets make*. Basingstoke (New York): Palgrave Macmillan, 2006
- DURY-BELLAT, MARIE: *L'inflation scolaire : les désillusions de la méritocratie*. Paris: Le Seuil, 2006
- EASTERLIN RICHARD A.: *The American Baby Boom in Historical Perspective*, *American Economic Review* (1961): 5, 869–911
- ESPING-ANDERSEN, GOSTA: *The Three Worlds of Welfare Capitalism*. Cambridge: Cambridge University Press, 1990
- FERRERA, MAURIZIO: *The "Southern Model" of Welfare*

in *Social Europe. Journal of European Social Policy* 1 (1996): 6, 17–37

- FOURASTIÉ, JEAN: *Les Trente Glorieuses ou la révolution invisible*. Paris: Fayard, 1979
- KOUBI, MALIK: « Les trajectoires professionnelles : une analyse par cohorte ». *Économie et statistique* (2003): 369–370, 119–147
- KRUGMAN, PAUL R.: *The age of diminished expectations: US economic policy in the 1990s*. Cambridge (Mass.): MIT Press, 1992
- MADDISON, AGNUS: *Phases of capitalist development*. Oxford: Oxford university press, 1982
- MANNHEIM, KARL: *Le problème des générations*. Paris: Nathan, 1928
- MASON, KAREN OPPHEIM & MASON, WILLIAM M. & WINSBOROUGH, H. H. & POOLE, W. KENNETH.: *Some Methodological Issues in Cohort Analysis of Archival Data*. *American Sociological Review* (1973): 38, 242–258
- MAYER, KARL ULRICH: *Life Courses and Life Chances in a Comparative Perspective*. Teoksessa: Svallfors, Stefan (toim.): *Analyzing Inequality: Life Chances and Social Mobility in Comparative Perspective*. Palo Alto, CA: Stanford University Press, 2005
- MEAD, MARGARET: *Culture and commitment: a study of the generation gap*. Garden City (N.Y.): American Museum of Natural History - Natural History Press, 1970
- MENDRAS, HENRI: *La seconde révolution française: 1965-1984*. Paris: Gallimard, 1988
- MENTRÉ, FRANÇOIS: *Les générations sociales*. Paris: Éd. Bossard, 1920
- NEWMAN, KATHERINE S.: *Falling from Grace: Downward Mobility in Age of Affluence*. Berkeley: University of California Press, 1999
- PEUGNY, CAMILLE: « La mobilité sociale descendante. L'épreuve du déclassement », thèse sous la direction d'A.Chenu. Paris: Institut d'Études politiques de Paris, 2007
- RYDER, NORMAN B.: *The Cohort as a Concept in the Study of Social Change*. *American Sociological Review* (1965): 30, 843–861.